

рівень мобільності, взаємозв'язку та взаємозалежності страхового і фінансового ринків, заснованого на новітніх технологіях; різноманіття і динамізм існуючих фінансових інструментів; нездатність фінансових інститутів та наглядових органів в належній мірі контролювати кризові явища; високий рівень залежності від зовнішнього перестрахування; шахрайство у страхуванні; недосконалість національного законодавства у страховій сфері; нерозвиненість фондового ринку країни; зростання залежності національного страхового ринку від іноземного капіталу; збереження тенденцій затягування виходу із економічної (фінансової), політичної кризи [3].

На сьогодні для України характерні такі негативні фактори впливу на страховий ринок: економічний спад – втрата Автономної Республіки Крим, який в регіональній структурі страхового портфеля займав в середньому 10% страхових виплат; бойові дії на сході України; відтік російського капіталу.

Страхування в Україні зможе активно розвиватися при умові наявності нормативно-правової бази, розробленої на основі міжнародних стандартів.

Список використаних джерел:

1. Статистика страхового ринку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/stat>.
2. Єрмошенко А. М. Визначення поняття фінансової безпеки страховика та її категорій / А. М. Єрмошенко // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 4. – С. 46-52.
3. Нікіфоров П. О. Сутність і значення фінансової безпеки страхової компанії / П. О. Нікіфоров, С. С. Кучерівська // Фінанси України. – 2006. – № 5. – С. 86-94.

Пугарська Н.Б.

аспірант,

*Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана*

РОЗВИТОК КОНТРОЛІНГУ В ІНОЗЕМНИХ ТА ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКАХ

Сучасна світова економіка набула глобального характеру. Все це обумовлює необхідність впровадження в практику нових управлінських інструментів, що відповідають зміненим потребам розвитку світового господарства, яке швидко трансформується, набуваючи нових якостей.

Джерелом таких змін став активний розвиток інформаційно-комп'ютерних технологій, що призвів до шаленого росту виробництва та споживання інформації та появи нових галузей.

Стрімкий розвиток інформаційних комунікацій, що перетворилися на потужний економічний ресурс, виникнення нових форм електронного бізнесу потребують застосування нових інструментів управління, що відповідають суспільству інформатики та знань. Найбільш ефективним, на мій погляд, є контролінг.

Контролінг здатний оптимізувати модель управління організацією з урахуванням її специфіки, оскільки дозволяє чітко дотримуватися цільового принципу, принципу відповідності повноважень видам управлінських впливів, а також принципу відповідності форм та методів діяльності завданням і мотивації як через пряме адміністративне, так і через господарське індикативне управління.

В сучасному значенні вперше поняття «контролінг» з'явилося в США, звідки потім проникло в теорію та практику європейських країн. Термін контролінг походить від англійського дієслова «to control» – керувати, управляти, регулювати, контролювати.

На перших етапах свого розвитку контролінг був орієнтований, перш за все, на контроль господарської діяльності та грошових потоків спочатку на рівні держави, а потім на рівні окремих підприємств. Подальший розвиток контролінгу на підприємствах пішов по шляху розширення функцій та сфер відповідальності контролінгу, який на даний час пронизує всю систему управління підприємством, забезпечуючи його довгострокове успішне функціонування на ринку.

На відміну від промислових підприємств, де контролінг з'явився в кінці XIX століття, в кредитних установах контролінг почав впроваджуватися значно пізніше – з другої половини XX століття. Розвиток фінансової сфери у всіх країнах у більшості випадків обумовлюється розвитком промисловості, оскільки банки – це в першу чергу фінансові посередники, які виконують функції по обслуговування реального сектору економіки. Тому є безумовна залежність рівня розвитку банківської діяльності в країні від загального рівня економічного розвитку. Так, в період бурхливого економічного зростання США в кінці XIX – початку XX століть, укрупнення промислових підприємств створювало необхідні передумови і для збільшення розмірів кредитних організацій, оскільки для обслуговування великих клієнтів були необхідні значні ресурси [1]. Укрупнення банків, створення широкої філійної мережі, а, відповідно, ускладнення внутрішньої організаційної структури призводило до ускладнення системи управління банком. Необхідність підтримувати високий рівень конкурентоспроможності спонукало банки здійснювати інвестиції в найновіші інформаційні технології. Всі ці фактори обумовили поступове

усвідомлення менеджментом банку в необхідності впровадження більш сучасних систем управління банківським бізнесом, таких, як контролінг.

Отже, в банківську практику контролінг прийшов зі сфери управління промисловими підприємствами. Першими впровадженням контролінгу почали займатися банки Швейцарії, Нідерландів та Німеччини [2].

Проте найбільш активне впровадження контролінгу в банківській сфері почалося в 1970-1980-ті роки та було пов'язане, в першу чергу, з суцільним дерегулюванням банківської діяльності та лібералізацією фінансових ринків. У зв'язку з послабленням жорстких регламентаційних заходів банки отримали значну свободу діяльності. Причини впровадження контролінгу в банках можна зазначити наступні:

- значне посилення конкуренції на ринку банківських послуг, в першу чергу, з боку небанківських кредитних організацій;
- значне збільшення спектру операцій та послуг (з метою підвищення конкурентоздатності банку, задоволення потреб клієнтів);
- збільшення банків, створення розгалуженої філійної мережі, в тому числі зарубіжної, веде до ускладнення внутрішньої організаційної структури;
- активне впровадження найновіших інформаційних технологій, які на даний час є основною рушійною силою радикальних структурних змін у банківському бізнесі;
- банки постійно борються за скорочення витрат для підтримки конкурентних цін на свої послуги;
- в умовах ринкової ситуації, що постійно змінюється, необхідно відслідковувати показники ефективності діяльності банку, а також здійснювати врегулювання протиріч, які виникають між довгостроковими стратегічними цілями розвитку банку (доля ринку, збільшення капіталу) та короткостроковими оперативними завданнями (максимізація прибутку при достатньому рівні ліквідності).

Еволюцію контролінгу в Україні можна розділити на наступні умовні етапи:

- 1990-1992 рр. – знайомство з контролінгом по публікаціях в журналах. Про контролінг поки що ніхто не знає;
- 1993-1997 рр. – випуск декількох перекладів книг, які дають деяке уявлення про контролінг. Багато хто вже чув про контролінг, але поки що більшість інтерпретує його дуже вузько;
- 1998-2000 рр. – більш активне вивчення контролінгу та зарубіжного досвіду, публікації українських та російських авторів. Підприємства та банки поступово приходять до усвідомлення корисності, і навіть, необхідності контролінгу, деякі з них намагаються впровадити окремі елементи системи контролінгу;

- 2001 р. – створення «Об'єднання контролерів» – спроба об'єднання зусиль наукових та практичних структур з метою створення методологічної бази розвитку та впровадження контролінгу на російських підприємствах та організаціях [6].

Контролінг в Україні це відносно нове явище як в теорії так і в практиці сучасного управління, що виникло на базі економічного аналізу, планування, управлінського обліку, контролю та менеджменту [3; 4]. На сьогоднішній день контролінг не знайшов застосування навіть у підприємств – монополістів. Деякі автори стверджують, що в Україні за останні 15 років не має жодного підприємства де можна ознайомитися з конкретними елементами контролінгу в його діяльності, хоча є досить суттєві результати підвищення ефективності його діяльності при запровадженні контролінгу [5].

Що стосується банківської системи, то тут ситуація не краща. Банківський контролінг в повному змісті цього поняття не запроваджений на даний час в жодному з вітчизняних банків. Проте не варто говорити, що він повністю відсутній – елементи контролінгу знайшли своє застосування в українських банках. Це відбулося завдяки присутності на ринку банків з іноземним капіталом, таких як Коммерцбанк АГ (Німеччина), Райффайзен Банк Інтернаціональ АГ (Австрія), Credit Agricole Group (Франція) та інші.

Сучасний стан банківського контролінгу в Україні характеризується переважанням оперативного контролінгу, який в методичному та інструментальному плані добре розроблений. В оперативному контролінгу достатньо розвинутими складовими є контролінг витрат та результатів. Практично всі сучасні програмні засоби інформаційної підтримки систем управління включають в себе блоки: «Контролінг витрат», «Контролінг фінансів», «Контролінг показників ефективності».

Як за кордоном, так і в Україні в роботі служб контролінгу багато уваги приділяється плануванню і контролю оперативних бюджетів. У цій частині резерви зростання ефективності роботи банку, особливо в довгостроковій перспективі, обмежені. Для умов України мова йде про потенціальне зростання інтегральних показників ефективності діяльності банківської системи.

На сьогодні контролери в Україні недостатньо володіють основами оперативного контролінгу, які Захід освоїв ще 15-20 років тому. Контролерам необхідно вивчати і впроваджувати на практиці сучасні методи та інструменти, які були використані в найбільш досконалих зарубіжних, спільних і вітчизняних банках і фінансових групах.

Контролінг найближчого майбутнього повинен змінити напрям своєї діяльності у бік основних джерел ефективності: розробки нових продуктів, технологій і методів організації праці та виробництва в усіх функціональних сферах діяльності банків.

Отже, на даному етапі розвитку банківської системи контролінг як система управління банком недостатньо розвинута в Україні. Незначна кількість наукових досліджень з даної проблеми, відсутність методик побудови системи контролінгу у банках, адаптованої до реалій української економіки, відсутність фахівців з контролінгу, а також виняткова практична значимість комплексного використання інструментарію контролінгу іноземними банками підтверджують особливу потребу у впровадженні банківського контролінгу в Україні.

Список використаних джерел:

1. Экономическая история зарубежных стран: Курс лекций / Под ред. В.И. Голубовича. – Минск: НКФ «Экоперспектива», 1996. – С. 188.
2. Потоцкая Е.Г. Организация и функционирование банковского контроллинга в системе внутреннего контроля // Бухгалтерия и банки. – 2001. – № 5. – С. 14.
3. Контроллинг как инструмент управления предприятием / Под ред. Н.Г. Данилочкиной // Е.А. Ананькина, С.В. Данилочкин, Н.Г. Данилочкина и др. – М.: ЮНИТИ–ДАНА, 2003. – С. 6.
4. Лучко М.Р. Контролінг: теоретичні основи організації: [опорний конспект лекцій] / М.Р. Лучко, О.М. Десятнюк. – Тернопіль: «Тер Аудит», 2000. – С. 3.
5. Чумаченко М.Г. Контролінг перспективи не має / М.Г. Чумаченко // Фінансовий контроль. – 2005. – № 3. – С. 38.
6. Матеріали офіційного сайту ОК: www.controlling.ru.

Царенков О.О.

студент,

*Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана*

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Питання, пов'язані з фінансуванням вищої освіти в Україні, на жаль, були і залишаються досить складними, що передусім обумовлено недостатніми обсягами державного фінансування (сума видатків на вищу освіту не відповідає нормативним значенням, прийнятим в цивілізованих європейських країнах, і не забезпечує безплатну вищу освіту – табл. 1) та чітко не визначеними механізмами залучення фінансових ресурсів з інших джерел. І це призводить до подальшого загострення й без того складної ситуації, поширення корупції та зниження якості освітніх послуг.